

طریق ریزش حدود ۶ هزار شغل از ۱۰۰ هزار شغل دو شرکت ذریعاً تحقق خواهد یافت. البته بخش عمده آن صرفه جویی - یک میلیارد دلار - از ناحیه افزایش راندمان عملیاتی حاصل خواهد گردید. به عقیده ناظرین نفتی شرکت جدید BP Amoco PLC چنان رقابت شدیدی را در امور پالایش و بازاریابی در آمریکا پدید خواهد آورد که دیگر شرکتهای نفتی در آن منطقه ناچار به فروش بخشی از داراییها و سرمایه‌های خود در آن کشور خواهند شد. هر چند که براساس قوانین ضد انحصار آمریکا (Antitrust Laws) دو شرکت Amoco و BP برای تحقق ادغام مذکور، ملزم به فروش بخشی از سرمایه‌های خود در آن کشور هستند، اما همچنان، بیشترین تعداد جایگاههای عرضه بنزین را در منطقه شرقی آمریکا در اختیار خواهند داشت و بالاترین سهم (۱۴٪) بازار خرده‌فروشی بنزین را در کل آمریکا به خود اختصاص می‌دهند و مقام دوم با ۱۳٪ در این زمینه از آن شرکت مشترک Shell-Texaco خواهد بود. ظرفیت پالایشی این شرکت جدید، با ۲۵۰ هزار بشکه در روز در مقام دوم پس از شرکت Shell-Texaco قرار خواهد داشت و بدین ترتیب موقعیت Exxon در این زمینه، به رده سوم تنزل خواهد یافت.

شرکت BP با پذیرش صورت‌تعداد ۴۸ میلیارد دلاری برای تملک Amoco به تحقق این ادغام میادرت ورزیده است و همانطور که قبلاً اشاره رفت، شرکت BP Amoco PLC را با ۱۱۰ میلیارد دلار و ارزش سهام آن به عنوان سومین شرکت فوق‌عظیم (غول) نفتی در جهان مطرح خواهد ساخت. ۷۰٪ از دارایی‌های این شرکت

مزوری

ادغام‌ها

مهدی چمن‌زار
کارشناس امور بین‌الملل نفت

براساس محاسبات مالی سال ۱۹۹۷ درآمد خالص BP Amoco ۶/۴ میلیارد دلار بوده و این قابل مقایسه با درآمد خالص ۸/۲ میلیارد دلاری Exxon و ۸ میلیارد دلاری Shell می‌باشد. کاهش هزینه‌های شرکت ادغامی جدید سالانه به استثنای اولین سال ادغام - ۲ میلیارد دلار برای سالهای ۱۹۹۹ و ۲۰۰۰ برآورد گردیده است. بدون شک بخشی از چنین میزان صرفه‌جویی، از

بحران وحشتناک اقتصادی آسیا، کاهش شدید تقاضای جهانی نفت - به جای افزایش - سقوط قیمت‌های نفت و روانه شدن حجم فوق‌العاده عظیمی از نفت خام آماده استفاده - ۲۶۵ میلیون بشکه - به مخازن ذخیره‌سازی، همگی دست به دست هم داده و دگرگونی عظیمی را در امور و اقتصاد نفت طی سال ۱۹۹۸ به بار آوردند. به طوریکه حتی مکزیک و دو عضو مهم اوپک - عربستان و ونزوئلا - اتحادیه‌ای را تحت عنوان Riyadh Pact به منظور خروج از بن‌بست پدید آمده در بازار نفت تشکیل دادند. شرکتهای عظیم نفتی بین‌المللی نیز صرفه و صلاح خود را در ادغام و کاهش هزینه‌های خود از طریق تجدید ساختار، حذف کارهای موازی، تعدیل نیروی انسانی، فروش بخشهای غیرکارآمد و افزایش توان خویش در بخشهای با صرفه و اقتصادی دیدند.

شرکت جدید BP Amoco PLC محصول ادغام دو شرکت Amoco و BP می‌باشد و ارزش سهام آن در بازار، ۱۱۰ میلیارد دلار برآورد شده و به لحاظ اندازه و گستردگی در جهان پس از دو شرکت Shell و Exxon در مقام سوم قرار دارد. سهام این شرکت جدید به نسبت ۶۰ به ۴۰ بین دو شرکت BP و Amoco تقسیم گردیده است. در واقع شرکت BP با خرید سهام شرکت Amoco آنرا به تملک خود درآورده است. میزان ذخایر نفتی این شرکت جدید ۱۴/۸ میلیارد بشکه است و با ذخایر Shell و Exxon که به ترتیب ۱۴/۱ و ۱۹/۴ میلیارد بشکه می‌باشد، قابل مقایسه است.

موسسه علمی و تحقیقاتی
موسسه علمی و تحقیقاتی

جدید در OECD قرار خواهند داشت. مزایا و جذابیت‌های این شرکت جدید موجب گردیده شرکت‌های عظیم نفتی دیگر نیز مانند، Chevron, Mobil, Elf, Eni, Hyundai, Hanwha, Texaco, Total, در آمریکا، اروپا و آسیا به موقعیت برتر ادغام سازی بیاورند. با شکل گیری BP Amoco PLC این شرکت به عنوان بزرگترین تولید کننده نفت و گاز طبیعی در آمریکا مطرح خواهد شد. John Brown رئیس شرکت BP که ریاست کل و ریاست هیئت مدیره BP Amoco PLC را به عهده دارد، مدعی است به دلیل موقعیت فراملی و بین‌المللی، این شرکت جدید ضمن برخورداری از روابط تنگاتنگ با دولت‌های آمریکا و انگلیس و نیز استفاده از مزایای فوق‌العاده گسترده در دو کشور مذکور، تابع قوانین هیچ یک از دو کشور مذکور و دیگر کشورهای جهان نیست و لذا، امکان گریز از موانع و قوانین دست و پاگیر آن دو کشور برای این شرکت ادغامی فراهم است. و این در حالیست که در سیاست‌های خارجی آمریکا و انگلیس در رابطه با مناطق مهم نفتی تأثیرگذار است. از جمله مناطق تحت فعالیت این شرکت جدید، آمریکای لاتین، دریای خزر به ویژه جمهوری آذربایجان با بیش از ۵ پروژه چندین میلیارد دلاری و آفریقای شمالی می‌باشد. اقتدار BP در امور بالادستی و توانمندی Amoco در امور پایین دستی و پتروشیمی، موجب می‌گردد تا این ادغام، به نتایج مطلوبی برسد.

دو شرکت Exxon و Mobil نیز دست به ادغامی زده‌اند که به دلیل ارزش سهام ۲۴۰ میلیارد دلاری آن در بازار، به عنوان عظیم‌ترین

ادغام در تاریخ تلقی می‌گردد. عامل عمده این ادغام، سطح بسیار پایین قیمت‌های نفت است که طی ۱۲ سال گذشته بی‌سابقه بوده است.

بی‌سابقه بودن افت شدید قیمت‌های نفت طی ۱۲ سال گذشته، عامل عمده این ادغام مهم تلقی می‌شود. البته شرکت Exxon با برخورداری از دارایی و سرمایه فوق‌العاده عظیم به تنهایی در گروه غول‌های نفتی (Supper League) که ارزش سهامشان حداقل ۱۰۰ میلیارد دلار است، قرار می‌گرفت و به آسانی قادر بود همانند شرکت Shell و BP Amoco PLC دوران سخت اقتصادی را پشت سر گذارد. لیکن، تصمیم به انجام چنین معامله‌ای عظیم، گویای آن است که Mobil، Exxon دوران سختی را برای کل صنعت جهانی نفت مشابه شرایط رکود قیمت‌های نفت طی دهه ۱۹۶۰ پیش‌بینی کرده و بدین طریق خود را آماده رویارویی با آن نموده‌اند. بدیهی است که در این شرایط قیمت نامطلوب نفت، رقابت برای افزایش سهم بازار شدید و بیرحمانه بوده و بقاء هیچ یک از شرکتها تضمین نگردیده است. میزان ۷۰٪ سهام شرکت جدید Exxon - Mobil متعلق به شرکت Exxon خواهد بود و لذا رقیب ۶۰ میلیارد دلاری خود، Mobil را از طریق این ادغام به نوعی می‌بلعد. براساس تخمین برخی از منابع، صرفه جویی ناشی از این ادغام، حدود ۷ میلیارد دلار است که البته حذف ۳۰ هزار شغل نیز از تبعات آن خواهد بود. اما برخی از تحلیلگران نفتی بر این باورند که با وجود نکات مثبت فوق‌الذکر، برای ادغام Exxon و Mobil توجیه محکم و استواری وجود ندارد. چرا که این دو شرکت از زیرمجموعه‌های

با وجود نکات

مثبت، برای ادغام اکسون و موبایل توجیه محکم و استواری وجود ندارد

عریض و طولی در سراسر جهان برخورد دارند و ضرورتی برای فعالیت مشترک آنها نیست. چالب توجه این است که دو شرکت مورد اشاره، ۸۷ سال قبل بخشی از تشکیلات عظیم و گسترده شرکت Standard Oil متعلق به راکفلر معروف بودند و دلیل تجزیه شرکت مذکور، این بود که یک کالای فوق‌العاده مهم و حیاتی - نفت خام - به شدت انحصاری شده بود و در تضاد با قوانین ضد انحصار - مدافع جو رقابت - قرار گرفته بود. شرکت Exxon در ابتدای تاسیس در New Jersey Standard Oil نام داشت و شرکت Mobil در سال ۱۸۶۶ با نام Vacuum Oil Company کار خود را آغاز و در سال ۱۹۳۱ با شرکت Standard Oil of New York ادغام گردید و سپس در سال ۱۹۶۶ به شرکت Mobil Corporation موسوم گشت.

بدون شک ادغام دو شرکت Exxon و Mobil موجب ترغیب شرکت‌های نفتی دیگر برای ادغام خواهد شد. شرکت Shell از جمله آنهاست که در صدد تجدید ساختار و بهبود شرایط نامطلوب سودآوری خود می‌باشد. برای این منظور مذاکرات خود را با Texaco در زمینه امور پایین دستی در اروپا تقریباً نهایی نموده است. هر چند که کارشناسان نفتی معتقدند با توجه به نیاز اساسی شرکت Shell به تجدید ساختار، این ادغام نتایج چندانی مثبتی را عاید آن شرکت نخواهد کرد.

در رابطه با ادغام Exxon و Mobil تحلیلگران نفتی تنها در صورتی آنرا موجه می‌دانند که Exxon بتواند از ناحیه این ادغام، هزینه‌های خود را کاهش دهد. در غیر آن صورت نتیجه حاصله صرفاً ایجاد یک شرکت Exxon به مراتب بزرگتر است. اما توجیه BP Amoco ادغامی فقط به منظور تشکیل یک شرکت بزرگتر در برابر Exxon و Shell نبوده است. بلکه BP مترصد است از طریق تجدید ساختار نامطلوب Amoco و کاهش هزینه‌های آن، سود سرشاری نصیب اتحادیه جدید شود. در صورت تحقق ادغام Mobil در Exxon شرکت جدید Exxon - Mobil احتمالاً سهم Mobil را در رابطه با سرمایه گذاری مشترک آن با BP به ناچار به شرکت BP و یا شرکت دیگری خواهد فروخت. شرکت جدید Exxon - Mobil به عنوان یک غول نفتی و بزرگترین پالایشگر در

امور پالایشی و شبکه خرده‌فروشی آن کشور خواهد شد. در کره جنوبی نیز، ادغام امور پالایشی Hanwha و Hyundai در حال تحقق است. شرکتهای نفتی Caltex و BP مصممند امور پالایشی خود را در استرالیا ادغام نمایند.

و اما برخی از تحلیلگران معروف نفتی ادغام شرکتهای نفتی را به گونه‌ای دیگر مورد ارزیابی قرار داده‌اند:

Nick Antill به سه جریان در صنعت نفت اشاره دارد: ادغام عمودی در زنجیره گاز، ادغام افقی در امور پایین‌دستی نفت و تلاش برای تصاحب پروژه‌های عظیم نفتی. وی هدف اصلی در سه جریان مذکور را کاهش هزینه‌ها و افزایش سود می‌داند.

John Mitchel طی بررسی عملکرد جاری شرکتهای عظیم نفتی (Majors) مدعی

آمریکا و اروپا ۱۳ درصد سهم بازار جهان را در مقابل سهم ۱۰ درصدی Shell در اختیار خواهد داشت. به طور کلی این ادغامها سبب کاهش معاملات تک محموله‌ای خواهد گردید. زیرا ابرشرکتهای نفتی پدید آمده به راحتی می‌توانند ریسک قیمتهای نفت را خنثی نموده و از منابع عظیم نفتی تحت اختیار خود به عنوان اهرم بهره‌جویند.

در اروپا، وجود غرور ملی عموماً مانع از انجام ادغام با دیگر شرکتهای خارجی می‌شود. اما Total فرانسه و Petrofina بلژیک برای انجام ادغام به توافق رسیده‌اند و شرکت جدید Total Fina با سهامی به ارزش ۴۰ میلیارد دلار، ششمین مقام را به لحاظ وسعت در بین شرکتهای نفتی جهان به خود اختصاص خواهد داد.

در ژاپن نیز قرار است ادغامهایی صورت پذیرد که سبب اقتصادی شدن بخش کم‌راندمان

آمار مهم جدید شرکت Exxon - Mobil

۲۱ میلیارد بشکه معادل نفت	ذخایر
مابعات ۲/۵ میلیون بشکه در روز	تولید
گاز ۳۳۰ میلیون متر مکعب در روز	تولید
فروشی ۴۷۵۰۰ تعداد جایگاه	خرده
پالایشی ۶ میلیون بشکه در روز	ظرفیت
فروش فرآورده ۸/۷ میلیون بشکه در روز	حجم

BP Amoco	Shell	Exxon Mobil	مقایسه سه شرکت در سال ۱۹۹۷
۶/۴	۸/۰	۱۱/۷	سود به میلیارد دلار
۲/۹	۳/۷	۴/۵	تولید به میلیون بشکه معادل نفت در روز
۱۴/۸	۱۹/۴	۲۱/۰	ذخایر به میلیارد بشکه معادل نفت
۲/۶	۴/۳	۶/۲	ظرفیت پالایشی به میلیون بشکه در روز

جدول شرکتهای بزرگ نفتی در سال ۱۹۹۷ میلادی

نام شرکت	رتبه براساس درآمد	درآمد (میلیون دلار)	سود (میلیون دلار)	رتبه براساس سود
1- Royal Dutch/Shell	۵	۱۲۸۱۴۲	۷۷۵۸	۲
2- Exxon	۷	۱۲۲۲۳۷۹	۸۴۶۰	۱
3- British Petroleum	۲۰	۷۱۱۹۳	۴۰۴۶	۴
4- Mobil	۲۶	۵۹۹۷۸	۳۲۷۲	۵
5- Texaco	۴۰	۴۵۱۸۷	۲۶۶۴	۱۰
6- Elf Aquitaine	۴۴	۳۳۵۷۲	۹۶۰	۱۵
7- ENI	۶۱	۲۶۹۶۲	۳۰۰۴	۸
8- Chevron	۶۳	۲۶۳۷۶	۳۲۵۶	۶
9- PDVSA	۶۶	۳۴۸۰۱	۴۷۷۲	۳
10- SK	۷۱	۳۳۸۱۶	۱۲۵	۲۷
11- Amoco	۷۲	۳۲۸۳۶	۲۷۲۰	۹
12- Total	۷۴	۳۲۷۴۱	۱۳۰۴	۱۳
13- USX	۱۷۱	۲۱۰۵۷	۹۸۸	۱۴
14- Atlantic Richfield	۱۹۲	۱۹۲۷۲	۱۷۷۱	۱۱
15- Petrobras	۲۱۱	۱۸۰۵۱	۱۴۰۲	۱۲

بالادستی نفت کشورهای نفت خیز، اشتباهی است فاحش که شرایط نامطلوب فعلی بازار نفت را وخیم تر خواهد ساخت و وضعیتی مشابه آنچه که قبل از سال ۱۹۷۳ وجود داشت، رخ خواهد داد. لذا وی ادغام عمودی را منطقی و مفید تلقی می‌کند. Robert Mabro معتقد است در واقع این سهامداران شرکتهای نفتی هستند که میزان رشد شرکتهایشان را تعیین می‌نمایند و شرکتهای نفتی برای افزایش سودآوری خود به تجدید ساختار و کاهش هزینه‌ها روی آورده‌اند. به هر حال وی مدعی است که میزان سود حاصل از ادغام‌ها به اندازه و گستردگی و عملکرد شرکتهای نفتی بستگی دارد و نیل به آن به ۲ تا ۳ سال زمان نیاز دارد. جداوایی که در ذیل ارائه گردیده است، وضعیت تعدادی از شرکتهای نفتی قبل و بعد از جریان ادغام‌سازی را نشان می‌دهد.

است که ادغامهای جاری عمدتاً افقی هستند تا عمودی. به نظر وی نیز هدف اصلی از این ادغامها کاهش هزینه‌ها و افزایش سود می‌باشد. او در هر حال ادغام عمودی را به منظور کاهش هزینه‌ها بی‌فایده می‌داند. وی بر این باور است که مجموعه مدیریت شرکتهای نفتی دیگر امیدی به افزایش قیمت‌های نفت در آینده ندارند. لذا ضرورت ایجاد می‌کند که با بخشهای بالادستی و پایین‌دستی نفت به صورت منفک از یکدیگر برخورد شود. Ed Morse به میزان اهمیت مقیاس و وسعت و گستردگی شرکتهای نفتی پرداخته و چنین نتیجه می‌گیرد که اندازه شرکتهای بسیار حائز اهمیت می‌باشد. بویژه در رابطه با مقابله با ریسکهای موجود در بازار، جذب سرمایه و حمایت از عوامل و اهرمهای بازار. به عقیده وی بازار نفت در آینده با مازاد تولید مواجه خواهد بود و بازگشایی بخش

آمار مهم جدید شرکت Total Fina

۷/۵ میلیارد بشکه معادل نفت	ذخایر
۶۸۰۰۰۰ بشکه در روز	تولید مایعات
۵۸ میلیون متر مکعب در روز	تولید گاز
۱۴۰۹۹	جایگاه توزیع
۱/۶۱ میلیون بشکه در روز	ظرفیت پالایشی
۲/۱۸ میلیون بشکه در روز	حجم فروش فرآورده

ارقام عملیات بالادستی در سال ۱۹۹۷ میلادی

	تولید نفت و مایعات				هزار بشکه در روز	
	BP	Amoco	BP-Amoco	Exxon	Shell	
آمریکا	۵۵۳	۲۷۴	۸۲۷	۵۵۹	۴۹۱	
کانادا	-	۶۱	۶۱	۲۲۸	-	
اروپا	۴۸۷	۶۵	۵۵۲	۴۸۳	۵۵۱	
افریقا	-	-	-	-	۴۲۳	
خاور میانه	۱۱۸	-	۱۱۸	-	۴۵۵	
آمریکای لاتین	۱۴	-	۱۴	۲۵۰	۲۶۴	
سایر مناطق	۴۶	۲۲۷	۲۸۳	۶۹	۱۴۴	
جمع کل	۱۲۵۱	۶۳۷	۱۸۸۸	۱۵۵۹	۲۳۲۸	
تولید گاز طبیعی - میلیون فوت مکعب در روز						
آمریکا	۹۲	۲۲۶۸	۲۳۶۰	۲۰۶۲	۱۷۷۹	
کانادا	-	۷۶۱	۷۶۱	۲۰۳	۶۸۵	
اروپا	۱۲۲۸	۳۹۰	۱۶۱۸	۳۰۳۸	۳۳۰۲	
آسیا	۲۴۳	-	۲۴۳	۱۰۳۶	۲۱۷۷	
سایر مناطق	-	۶۲۳	۶۲۳	-	۵۸	
جمع	۱۶۶۲	۴۱۴۲	۵۸۰۵	۶۳۳۹	۸۰۰۱	